

קונטרס יקרא דמלכא המבואר

מכבוד קדושת מרן
בעל היקרא דמלכא זי"ע
עם ביאור משולב על דברי קדשו
בהוספת ציונים והערות

פרשת תולדות

מכון
"מעיינות הרים"
זוועהיל

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הביאור נערך לפי הבנתנו הדלה, ואין בדברים משום הכרח שזו היתה כונת קדשו,
וכל המטרה היא רק לקרב הדברים שיהיו מבוארים לעיני הלומדים,
ואדרבה נשמח אם תודיעונו על כל טעות או הבנה אחרת.

מכון
"מעיינות הרים"
זוועהיל

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נערך ע"י הרה"ג ר' אברהם זילבר שליט"א
בן מורנו ראש הישיבה שליט"א

כל הזכויות שמורות למכון "מעיינות הרים"
להוצאת ספרי הצה"ק לבית זלאטשוב – זוועהיל
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל, בית ישראל

ת.ד. 5088 ירושלים 91050

טל: 052-7646061 פקס: 02-5326464

דוא"ל 5326464@gmail.com

פרשת תולדות

תשי"ב

ואֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. פִּירְשׁוֹ יַעֲקֹב וַעֲשׂו
הָאֱמוּרִים בִּפְרִשָּׁה. וְאַחֲכֹכ אָמַר הַכְּתוּב וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבַּעִים שָׁנָה
בִּקְחָתוֹ אֶת רַבֵּקָה.

הִנֵּה יָדוּעַ מַה שִּׁפְרִשׁוֹ (ו, ט) עַל אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת נָח נָח אִישׁ צָדִיק,
עִיקַר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צָדִיקִים הֵם מַעֲשֵׂ"ט. וַיְדוּעַ פִּרְשׁוֹ (דְּנִיס ו, ט)
בְּכָל לִבְבֶּךָ בִּשְׁנֵי יִצְרִיךְ בִּיצֵ"ט וּבִיצֵה"ר הַרְמוּזִים בִּיעֲקֹב וַעֲשׂו (מ"א א קלמ:).

❦ ביאורים ❦

שִׁיעֲקֹב וַעֲשׂו הֵם תּוֹלְדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק.
וְאַחֲכֹכ אָמַר הַכְּתוּב (כ, ט): 'וַיְהִי יִצְחָק
בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּקְחָתוֹ אֶת רַבֵּקָה
בֶּת בְּתוּאֵל הָעָרְמִי מִפְּדַן אֲרָם אָחוֹת לְבֶן
הָעָרְמִי לוֹ לְאִשָּׁה', וְאַף בְּזֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן
לְמַה טָרַח הַכְּתוּב לְהַדְגִּישׁ אֶת יְחוּסָהּ
שֶׁל רַבֵּקָה שֶׁהִיָּתָה אָחוֹת רָשָׁע וּבֵת רָשָׁע.

הִנֵּה יָדוּעַ מַה שִּׁפִּירֵשׁ רִשׁוֹ עַל
הַכְּתוּב (דְּנִלְשִׁית ו, ט): 'וְאַלֶּה תּוֹלְדוֹת נָח
נָח אִישׁ צָדִיק - עִיקַר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם
שֶׁל צָדִיקִים הֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים'. וְאִם
כֵּן עַל דֶּרֶךְ זֶה יֵשׁ לִפְרֹשׁ נָמִי מַה שֶּׁאָמַר
הַכְּתוּב: 'וְאַלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק' שֶׁהִכּוֹנָה
עַל מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים, וְהוּא שֶׁרָמַז רִשׁוֹ
בְּאֹמְרוֹ: 'יַעֲקֹב וַעֲשׂו הָאֱמוּרִים
בִּפְרִשָּׁה', כִּי יָדוּעַ מַה שִּׁפִּירֵשׁ רִשׁוֹ
בִּפְרִשַׁת שְׁמַע, עַל הַכְּתוּב (דְּנִיס ו, ט):
'וְאַחֲכֹכ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ -
בִּשְׁנֵי יִצְרִיךְ', הֵינּוּ בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר
הָרַע, וְהֵם הַרְמוּזִים בִּיעֲקֹב וַעֲשׂו, כִּי
יַעֲקֹב אֲבִינוֹ מְרַמֵּז עַל הַיֵּצֵר הַטּוֹב, וְאֵילוֹ

תּוֹלְדוֹת יִצְחָק יַעֲקֹב וַעֲשׂו יִתְפָּרֵשׁ עַל דֶּרֶךְ
תּוֹלְדוֹת נָח מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים / יַעֲקֹב וַעֲשׂו יִצֵּר
טוֹב וְיִצֵּר הָרַע / כָּל מַעֲשֵׂי הָאָדָם נִכְתָּבִים
בְּסֵפֶר ג' סִפְרִים וְהַמְצוּאוֹת נִכְתָּבִים בְּסֵפֶר /
הַמְצוּאוֹת הֵם הָאוֹתִיּוֹת וְהַבְּעֵל תְּשׁוּבָה מֵהַפֶּךְ
עוֹנוֹתָיו לְזֻכוּיּוֹת וְנַעֲשִׂים תְּגִין מַעֲלִיָּה / גַּם
הַצָּדִיקִים בְּגֵדֶר בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה שֶׁהוּמָרִים
בְּתְשׁוּבָה עַל מַה שֶּׁהָיָה מַעַת הוּיִיתָם וּבְמַעֲוִי
אִמּוֹ / כְּבֹד אֶת אֲבִיךָ ע"י מַעֲשִׂיךָ הַטּוֹבִים /
הוּא בִּיאוֹר הַפְּסוּק אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן
אַבְרָהָם / הַתּוֹסֵפֶת בְּלִקְיַחַת רַבֵּקָה שֶׁהִיָּתָה בֵּת
רָשָׁע.

פִּרְשָׁתָנוּ פּוֹתַחַת בְּכְתוּב (כ, ט):
'וְאַלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם,
אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וַיֵּשׁ
לְהִתְבּוֹנֵן מַה טַעַם הַכְּפִילוֹת בְּכְתוּב,
יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת
יִצְחָק. וְרָאָה פִּירְשׁ רִשׁוֹ: 'וְאַלֶּה
תּוֹלְדוֹת יִצְחָק - יַעֲקֹב וַעֲשׂו הָאֱמוּרִים
בִּפְרִשָּׁה', וְלִכְאוּרָה צ"ב בְּדַבְרֵי רִשׁוֹ
מַה בָּא לְחַדֵּשׁ לָנוּ בְּזֶה, וְכִי מִי לֹא יָדַע

וארז"ל (סנהדרין 65): יצה"ר בא מיום הולדו לפתח חטאת רובץ לכן הוא הבכור, והיצ"ט בא מי"ג שנה ונעשה מצווה על המצוות ומעש"ט (ק"ר ד, טו).

והנה כל המעשים של אדם נכתבים כדאיתא בפרקי אבות (ג, ב) וכל מעשיך בספר נכתבים. וצ"ל איזה ספר. וידוע שיש ג' ספרים, והמעש"ט נכתבים בספר של צדיקים, ונעשה בזה ס"ת דקדושה.

✽ ביאורים ✽

ולכן הוא נחשב צעיר יותר כמו יעקב אבינו.

והנה כל המעשים של אדם נכתבים ונרשמים בספר, כדאיתא בפרקי אבות (ג, ב): 'וכל מעשיך בספר נכתבים', וצריך לדעת באיזה ספר הם נכתבים, וידוע שיש למעלה כביכול ג' ספרים, ספרן של צדיקים ספרן של בינונים וספרן של רשעים, והמעשים טובים כמובן נכתבים בספר של צדיקים, ונעשה בזה ספר תורה דקדושה,

עשו הרשע מרמז על היצר הרע.^א ואמרו רז"ל (סנהדרין 65):^ב, שיצר הרע בא לאדם מיום הולדו, וילפו לה מהכתוב (נלאש"י ד, ו): 'לִפְתָּח חַטָּאת רִבִּינִי', דמשמע דמיד בצאתו מפתח אמו כבר היצר הרע המבקש להחטיאו רובץ שם, לכן היצר הרע הוא הבכור ונמשל כמו עשו הרשע, והיצר טוב אמרו חז"ל (קלמ רנ"ה ד, טו) שהוא בא לאדם רק מי"ג שנה, כשמתגדל ונעשה מצווה על המצוות ומעשים טובים,^ג

ציונים והערות

זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו ילד כי אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ולמעלה ולמה נקרא שמו מסכן שאין הכל שומעין לו ולמה נקרא שמו חכם שהוא מלמד את הבריות לדרך ישרה, ממלך זקן וכסיל זה יצר הרע, ולמה קורא אותו מלך, שהכל שומעין לו. ולמה קורא אותו זקן, שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנתו, ולמה קורא אותו כסיל, שהוא מלמד לאדם לדרך רעה, אשר לא ידע להזהר עוד, שאינו יודע כמה צער וכמה יסורין באין עליו והוא אינו נזהר.^ד יסוד הדברים בגמ' ראש השנה (טז): 'אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה'. ובהמשך הגמ': 'תניא בית שמאי אומרים

א. עיין זוה"ק פר' תולדות (קלח). שמבאר בארוכה איך עשוי נדבק ביצר הרע ובההוא חייוא, ועיין לקוטי תורה להאריז"ל (פרשת שמות) שכתב: 'ויקראו שמו עשו שהוא יצה"ר, כי כל עשו ויעקב הנזכר לעיל בפרשה, עשו הוא יצר הרע ויעקב הוא יצר טוב, ולזה אמר ויקראו שמו עשו, כי אביו ואמו מכירים שיש בו יצר הרע, ואחר כן מופלג אחר י"ג שנה ויום אחד יצא אחיו וזה אינו ניכר לכל כשנכנס אלא הוא ית' היודע ולכן אמר ויקרא שמו יעקב', ועיין שם איך דורש כל פרשתנו על סדר הגדילה של האדם עם היצר טוב והיצר הרע, כמו שהזכיר רבינו. ב. ז"ל הגמ': 'ואמר לו אנטונינוס לרבי מאימתי יצר הרע שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה אמר לו משעת יצירה אמר לו אם כן בועט במעי אמו ויוצא אלא משעת יציאה אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר לפתח חטאת רבץ'. ג. ז"ל המדרש: 'טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל, טוב ילד מסכן וחכם

וע"י תשובה מאהבה נעשים מעבירות זכויות ומעש"ט (יומא פו): ונתחברים יחד עם המעש"ט, ונעשים תגין ונשמות להם"ת,

❦ ביאורים ❦

שנעשים מעבירות זכויות ומעשים טובים, אזי נעשים אף הם ראויים להכתב בספר תורה, ונתחברים יחד העוונות שנהפכו לזכויות עם המעשים טובים, ולא עוד אלא שאלו העוונות שהתהפכו לזכויות נעשים מעולים מהם, כי הם נעשים תגין ונשמות להם"ת, תורה^ז, וכנודע מדברי האר"י הק"ת, שבעת בריאת העולמות היה גדר של ז'

מחמת שכל מעשי האדם שהיו ועתידין להיות נרמזו כבר בתורה הק"ה, והמצוות ודאי ראוי להם להכתב בפירוש בתורה. ואילו העבירות ודאי לא נכתבים שם בגדר ספרן של צדיקים ח"ו, אבל אחר כך כשהאדם מתעורר לשוב אל ה', אז העוונות נעשים ראויים להכתב גם כן בספרן של צדיקים, וע"י תשובה מאהבה שאמרו חז"ל (יומא פו:),

❦ ציונים והערות ❦

הכל לפי מעשה האדם למטה, ואלו הרשומים הם ממש ציור אותיות התורה המוריים על פרטי כוחותיהם, שרשיהם וענפיהם, והם הספרים הנפתחים בראש השנה, שהם ספרים ממש, שבהם נכתבים מעשיהם של צדיקים ושל רשעים ושל בינונים, ועל זה אמרו רז"ל "וכל מעשיך בספר נכתבים", והם הם העדים הנאמנים, המעידים על מעשיו וכל עניניו של כל אדם לפי מדרגתו. וז"ל הגמ': 'אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול איני והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה, לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה'.

ז. לַקִּמָּן תִּשְׁכַּח רבינו דורשו קצת באופן אחר: 'והנה התוה"ק בחי' טנת"א טעמים נקודות תגין אותיות, ויש מעשים טובים שמצרפים מהם האותיות, אבל ממעשים רעים שנהפכו ע"י תשובה מאהבה לזכויות שמהם נעשה טנ"ת והם עומדים לא במקום האותיות, וזו גדולת בע"ת שבמקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ח. ראה עץ חיים (שער ח פרק ו): 'והנה בענין העקודים כבר נת"ל ענין בחי' טנת"א שבהם ונבארם פה בבחי' הנקודים ונאמר כי בחי' הנקודים הם האורות הראשונים שיצאו בראשונה והאותיות

שלש כתות הן ליום הדין, אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין ואחת של בינוניים'. ומדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ג) משמע דאלו השלשה ספרים הם קבועים ועומדין תמיד. ה. ע"פ מה שכתב רבינו בפרשת וזאת הברכה תשי"ט: 'הענין, שמכל מה שעבר על בני ישראל מזה נעשה התורה הקדושה, ומחויב כל אדם לומר מתי יגיע מעשי למעשה אבותי (תדא"ר פרק כה) שממעשיהם נעשה תורה שלימה, ובאמת שכל מעשי בני אדם נכתבים בספר כמו שאמרו באבות (ב, א) וכל מעשיך בספר נכתבים, אלא שהם נכתבים ברמז למבינים ולמשכילים, וצריכים להרבות זכויות להבין ושיתגלה לו הנעלמות'. והבאנו שם במקורות הדברים ממה שכתב באור יצחק על פרקי אבות על משנה זו: 'וכל מעשיך בספר נכתבים - אחי כל מה שכתוב בתורה הוא אך מן מעשי בני אדם, לכן ממעשה בני האדם נכתב התורה, ואלו לא היה מעשה בני אדם ואפילו אלו החוטאים, לא היה במה לכתוב את התורה, והמשכן ג"כ נעשה ממעשה בני אדם, וזהו וכל מעשיך בספר נכתבים כביכול ב"ה לקח את מעשה בני אדם וכתב בזה הספר תורה וד"ל, אחי אורייתא וישראל וקב"ה הוא כולו חד'. וראה עוד ספר שיח יצחק לרבי אייזיק חבר שהאריך בזה הרבה וכתב (דרוש לשבת בראשית אות קנד): 'וכן הוא למעלה בשמים וארץ, וכל צבאם, נרשם בהם

כי במקום שבע"ת עומרים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (נרות לד): היינו למעלה מעל האותיות, ודו"ק. ותשובה תמיד על העבר ושורשו

❖ ביאורים ❖

יכולים לעמוד, היינו שהבעלי תשובה הם בגדר התגין העומדים למעלה מעל האותיות שהם כביכול בחינת הצדיקים ודו"ק'. ברם ודאי קשה על האדם להבין שהבעלי תשובה יהיו עטרה לראש הצדיקים. אך האמת היא שגם הצדיקים בעצמם הם בבחינת בעלי תשובה, אף שלא חטאו, ותשובה היא תמיד על העבר ואין להם עבירות מהעבר. אך מכל מקום התשובה מביאה את האדם למקום יותר עליון, ושורשו

עולמות שנחרבו, ואלו העולמות נמשלים ככלים מתים שצריך להמשיך החיות לתוכם, ואותיות הספר תורה נמשלים לכלים הנשברים, והתגין שעל גביהם כביכול ממשיכים חיות לתוכם. ואלו הזכויות שהתהפכו על ידי התשובה מאהבה, הם כביכול בגדר תגין להמשיך חיות למעשים טובים שהם נמשלים באותיות עצמם, כי כבר אמרו חז"ל (נרות לד): 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים

ציונים והערות

העומדים זקופים על האותיות לא בתוכן'. ט. ראה מהר"ל בנתיב התשובה (פרק ד): 'ויש לך להבין כי מה שבעל תשובה הוא יותר עליון ויותר נבדל אלהי מן הצדיק, דבר זה נרמז בה"א, כמו שאמרו במנחות (כט:): כי העוה"ז נברא בה"א שיש לה פתח למטה שכל הרוצה לצאת יצא ויש לה פתח למעלה שאם רוצה לשוב בתשובה ולכנסו מסייעין לו, ולמה יש לה תג שאם הוא חוזר בתשובה קושר לו הש"י כתר. והנה הכתר הזה הוא התג אשר יש על הה"א והוא למעלה מן האות, וזה מרמז כי יש לבעל תשובה אשר הוא חוזר בתשובה ונבדל מן החמרי כתר ממש, והכתר הזה כתר נבדל שהרי הוא על האות, והצד"י שמורה על האדם שהוא צדיק ג"כ יש לו כתר דבק באות, אבל אין הכתר הוא למעלה על האות רק שהיא קשורה באות מאחוריו, והנה תג של ה"א שהוא על האות הוא כתר נבדל לגמרי, וזה מפני כי בעל התשובה נבדל מן החמרי לגמרי לכך הכתר הזה הוא נבדל, אבל כתר הצד"י אינו נבדל מן גוף האות לכך כתר שלו אינו נבדל כמו בעל תשובה לפי שהוא פורש מן החמרי ועשה תשובה'. עיי"ש בהמשך הדברים. י. ראה ספר אוהב ישראל (ליקוטים חדשים - פרשת יתרו): 'ונקדים מה דאיתא במדרש וז"ל.

הם הכלים ואח"כ כשנשברו הכלים ונפרדו איש מעל פני מתו האורות נשארו בבחי' תגין על האותיות שהם הכלים והטעמים הוא שם מ"ה החדש שיצא אח"כ מאור המצח לתיקון המלכים כמ"ש בע"ה. וזה טעם הס"ת שיש לו בחי' כתיבת אותיות ותגין וחסרים ממנו טעמים ונקודות כי כבר ידעת כי ס"ת הוא בחי' היסוד דאבא וכבר נודע בזוהר בהרבה מקומות דבמחשבה איתברירי כלהו ולכן הס"ת (נ"א ולשון ס"ת) מורה על זה הנ"ל ועיי' מה שהש"ץ קורא הפ' בתורה בטעמים ונקודות לתקן מה שחסר ממנו לכן חמצא כי הטעמים יש בהם הוראה בהוצאת הכל הפה כי יש ניגון פרטי לכל טעם בפ"ע בהוצאתן מהפה ולחוצן וכן הנקודות יש להם הברת... אבל התגין אין להם שום תנועה ונדנוד בעת קריאת האותיות, והטעם כי בחי' הטעמים והנקודות הם מורים בזמן שהאורות בתוך הכלים ולכן הם נרגשין ונדנדים בעת קריאת האותיות יען כי עיי' הנקודות והקריאה הם מאירין בתוך כליהם שהם האותיות אבל התגין מורים על זמן היות האורות ע"ג האותיות וחוצן להם שאז אין לאותיות שום נדנוד ותנועה כי רוחניותם נסתלק מתוכם (מן הכלים הנקודים) אמנם עומדין עליהם מרחוק להאיר להם הארה מועטת כדמיון התגין

קדומה, והצדיקים בע"ת הם ושבים גם על הזמן שלא הי' להם היצ"ט, ובימי בטן אמו מתחילת היותו בעולם, ונעשה הכל תורה.

❧ ביאורים ❧

אפילו על מה שעשו בימי בטן אמו מתחילת היותו בעולם לפני שנכנס בהם היצר הרע"י, ונעשה הכל תורה אפילו ממעשיהם הלא טובים שנתקנו בתשובה, כאשר המצוות ומעשים טובים הם גוף האותיות, והתיקוני תשובה העצומים נעשים תגין מעליהם להחיותם

קדומה וכמו שאמרו חז"ל (פסחים נד.) שהתשובה קדמה לעולם, וודאי בא ללמד שהתשובה שייכת גם בדברים שאינם נחשבים לחטא, והצדיקים בעלי תשובה הם, ושבים בתשובה גם על הזמן שלא היה להם היצר טוב ולא היו עדיין בגדר בני חיוב, ושבים בתשובה

❧ ציונים והערות ❧

שמעתי מאדמו"ר הרב בוצינא קדישא איש אלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שאמר שעשה תשובה על חטאת ימי הנעורים וגם על מה שחטא בהיותו בבטן אמו וציער אותה אז. וכן דרך הצדיקים הקדושים אשר המה בארץ שהומים יום ולילה על התשובה ומורים להנלויים אליהם כיצד יעשו תשובה וכמה דרכים ואופנים שונים בשערי התשובה. וכשבעל העבירה נתן אל לבו להתחבר אליהם הוא נושא קל וחומר בעצמו אם אלו שהם קדושים מנעוריהם כך עושין תשובה על עבירה קלה שבידן. וראה עוד ספר דברי חיים (פרשת תבא): 'כעין ששמעתי ממורי ז"ל שאמר בשם הקדוש אלקי אדמ"ו מ' אלימלך זצ"ל שצריך לעשות תשובה עד עבירה ראשונה שבודאי אין נפש ישראלית עלול ח"ו לחטא, כמאמר זוה"ק (ויקרא יג ע"ב) נפש כי תחטא (ויקרא ד, ב) התורה מתמה מאין בא זה, והנה על כרחך הוא מחמת שעבירה גוררת עבירה (אבות פ"ד מ"ב) ומסתמא עשה מקודם עבירה קלה והביאו להחמורה, אך גם על הקלה גם כן פלא שנפש הישראלית יעשה אפילו חטא קל, ולכן צריך לפשפש עד בוא אל דבר קל למאד וכמעט לא נחשב לגדר שוגג ואונס, וכמו שאמרו עליו זצלה"ה שעשה תשובה ושרף ידיו על אשר ידו הדדה על שדי אמו בהיותו יונק, וכמו כן החיוב על כל איש מישראל לעשות תשובה עד ראשית תכליתו, וכן הביא גם בדרושו לשבת שובה.

כשעלה משה למרום ראה שהקב"ה יושב וקורש כתרים לאותיות אמר משה מי מעכב על ידך. אמר לו הקב"ה חזור לאחורך. והראה לו את עקיבא בן יוסף שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילי הלכות. עכ"ל המדרש. והנה ידוע אשר הכתרי האותיות הם התגין על האותיות שעטנ"ז ג"ץ. והם נקראים כתר בעלי תשובה וכמחז"ל (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, וכל זה הוא טובה גדולה מאתו ית"ש שגומל חסד עם הבעלי תשובה למשוך להם חיות מעולם העליון אשר אין שם אחיזת החיצונים כלל. כי עד הנה היה נמשך חיותם ממקור הטומאה ר"ל וכמבואר ברמב"ם ז"ל, שהקשה מניין נמשך חיות לאדם שעבר עבירה שיש בו כרת ר"ל עיי"ש. אבל כשעלה בלבו לעשות תשובה באמת ובמס"נ מיד נפרד החיות שלו מן הקליפות ובשביל זה הכין השי"ת עולמות עליונים המה התגין הנ"ל למשוך להם חיותם משם. יא. ראה מאור ושמש (פרשת מסעי): 'והנה הגם שרוצה האדם לעשות תשובה על עבירה הגדולה הזאת אי אפשר לו לעשות תשובה כראוי מפני שאינו זוכר עבירות הקודמות לה שהביאורו לידי עבירה זו, וגם אין התשובות שוות ולא כל אדם זוכה לעשות תשובה שלימה מעומקא דלבא ולבוא לידי תשובה עילאה. והתקנה לזה שידבק עצמו לצדיקי דורו שהם בעלי תשובות אמיתיים ובכל רגע עושין תשובה כאשר נודע. וכן

יִידוּעַ הַפִּי' (שמות כ, יג) כבד את אביך, שבמעש"ט של אדם מכבד לאביו בעוה"ז ובעוה"ב, ואומרים עליו ברוך שזה ילדו, וכאשר אביו מכובד ומפורסם בודאי כבודו צורך גבוה ביותר, וזה מרמז לנו הכתוב תולדות של יצחק בן אברהם, שמעש"ט מתאימים בין ליצחק וכן לבנו של אברהם, ומתחיל תולדתו מאברהם מולידו, ובקחתו את רבקה אחות לבן ופרש"י שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, היינו שמעש"ט של הצדיק הרמוזים בתולדות יצחק,

❧ ביאורים ❧

כח האב היה נטוע בו, וכבר מעת לידתו היה בקדושה, וגם בודאי התכוין לתקן גם את כל מה שעשה מתחילת הוייתו בעולם ומעת היותו בטן אמו כנ"ל. ובקחתו את רבקה אחות לבן היה תוספת מעלה, וכמו שפירש רש"י (כ), בטעם שנאמר: 'בת בתואל מפדן ארם אחות לבן - וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם'. וזה היה להם לתוספת מעלה על יצחק אבינו שהיה צדיק בן צדיק, היינו שמעשים טובים של הצדיק הרמוזים בתולדות יצחק הם רק בגדר אותיות התורה בספרן של צדיקים, אבל רבקה אמו

יִידוּעַ הַפִּירוּשׁ המובא בזה"ק"י, בפסוק שנאמר בעשרת הדברות (שמות ז יג): **'פִּבֶּד אֶת אָבִיךָ', שְׁבַמְעֵשִׁים טוֹבִים שֶׁל אָדָם, מִכְבֵּד לְאָבִיו בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְאֹמְרִים עָלָיו בְּרוּךְ שׁוֹה יִלְדוֹי. וְכֹאשֶׁר אָבִיו מִכְבֹּד וּמְפֹרָס, בּוֹדָאִי כְבוֹדוֹ צוֹרֵךְ גְּבוּהָ בִּיּוֹתֵר, מִן בְּנוֹ שֶׁל אָדָם הַפְּשׁוּט, כִּי לִפִּי גְדוּלַת אָבִיו הוּא צָרִיךְ לַהֲרַבּוֹת תּוֹרָה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שִׁישְׁמַח אָבִיו לַהֲתַכְבֵּד עַל יָדוֹ. וְזֶה מֵרִמּוֹ לָנוּ הַכְּתוּב בְּסִפְרוֹ תוֹלְדוֹת שֶׁל יִצְחָק בֶּן אֲבִרָהֶם, שְׁמַעֲשִׂי הַטּוֹבִים שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ הִיוּ מֵתֵאִימִים בֵּין לִיצְחָק מִצַּד עֲצֻמוֹ, וְכֵן לְהִיּוֹתוֹ בְּנוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם, וּמִתְחִיל תוֹלְדוֹתוֹ מֵאֲבִרָהֶם מוֹלִידוֹ, שְׁהִיָּה יִצְחָק אָבִינוּ צָדִיק בֶּן צָדִיק, וּוְדָאִי**

❧ ציונים והערות ❧

העיקר לשמחם והוא בעובדין דכשראן'. יג. כמו שאמרו חז"ל (יומא פו.): 'אביי אמר כדתניא ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר'.

יב. ראה זה"ק (פרשת יתרו צג.): 'כבד את אביך ואת אמך, בכל זיני יקר, למחדי לון בעובדי דכשראן, כמה דאת אמר (משלי כג כד) גיל יגיל אבי צדיק, ודא איהו יקרא דאביו ודאמיה'. וראה פירוש אור החמה שם: 'בכל זיני יקר בין כבוד הגוף בין כבוד הנפש, ובמעשיו של אדם הטובים, אביו ואמו הם מתכבדים בעולם הבא וכן הם שמחים בעולם הזה ובבא, כאומרו גיל יגיל בעולם הזה בחייו יגיל בעולם הבא אחר מותו... אין הכונה שינגן לאביו, אלא הכונה בחדוותא דליכא, אם כן

שע"י תשובתו מאהבה נעשים ס"ת מכל זמנו והויתו בעולם ע"י יעקב ועשו שעבד בשני יצרים, הפך מדת החושך למדת האור ויום, ותלו הגדולה והכבוד לאביו שאברהם הולידו.

עש"ק תולדות תשי"ג

ויעתר לו ה'. פרש"י לו ולא לה שאין דומה וכו'. כי יצחק התפלל לנכח אשתו כי עקרה היא, על עצמו חשב שמצדו אין שום מניעה,

❖ ביאורים ❖

יצחק אבינו היה סבור שתפילתו תתקבל יותר / אבל האמת להיפך דרבקה לא היתה צריכה תפילה לצד מעלתה שהיתה בת רשעים ושינתה מעשיה.

יצחק אבינו התפלל שיהיה לו זרע, כמו שנאמר (סו, כו): **וַיַּעֲתָר יִצְחָק לַה' לִנְכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הָיָה וַיַּעֲתָר לוֹ ה' וַתֵּהָרֶה רִבְקָה אִשְׁתּוֹ, פִּירֵשׁ רִש"י מדברי חז"ל: 'ויעתר לו - לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה'. לפי פשוטו ודאי כוונת דברי חז"ל, שתפילת יצחק אבינו התקבלה יותר מתפילת רבקה אמנו להיותו צדיק בן צדיק. אבל יש לפרש כונה משנית בזה, כי יצחק אבינו התפלל לנכח אשתו כי עקרה היא, ולמה הדגיש הכתוב שהתפלל עבור אשתו, כי על עצמו חשב, שמצדו אין שום מניעה שיפקד בזרע של קיימא, לצד רום מעלתו שהוא צדיק**

שהיתה בת רשע היתה בגדר התגין מעל האותיות, ובא לרמז שהצדיק על ידי תשובתו מאהבה, נעשים כל מעשיו ספר תורה בתגין ואותיות מכל זמנו והויתו בעולם מתחילת תולדתו, ופירש רש"י מי הם התולדות: 'יעקב ועשו האמורים בפרשה', דיעקב ועשו מרמזים על היצר הטוב והיצר הרע, שממה שהאדם מכניעם נעשה פרשה בתורה. ובא ללמדך שיצחק אבינו, ע"י יעקב ועשו, שעבד את הקב"ה בשני יצרים, על ידי זה הפך מדת החושך למדת האור ויום", והמתיק גם את חלק הרע להפכו כולו אל הקדושה, ויש חביבות יותר גדולה למה שהיה החלק הרע ונהפך אל הקדושה. ותלו הגדולה והכבוד לאביו, שאברהם הולידו, כי יצחק אבינו בעבודתו הקדושה כיבד את אביו ואמו בעולם הזה ובעולם הבא, ולפיכך כתיב 'אלה תולדות יצחק בן אברהם'.

ציונים והערות

לישיבתו. בכניסתו שמע רבי חייא בת קול שאמרה: 'מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא, וטעמין מרירא למתקא, עד לא ייתון הכא'. פירוש: מי מכם [- הצדיקים], שאת החושך הפכו לאור, ואת הטעם

יד. בזה"ק (חלק א בהקדמה ד, א) נאמר, שלאחר פטירת רבי שמעון, רבי חייא התענה הרבה, כדי שיראו לו את רבי שמעון. לאחר שמונים יום של תענית, רבי שמעון נגלה לרבי חייא והכניסו

ויעתר לו ה', לו ולא לה קיבל תפילתו ממנו עבורו, ובעדה לא צריכים בקשות ותפלות, שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, ובמקום שבעלי תשובה עומדים וכו' (נכסות לד:), שמעבירים על מדתם של אבותיהם ולא למדה מרשעתם, לכן ויעתר לו ולא לה כנ"ל.

❦ ביאורים ❦

שראה בבית אביו ואצל אנשי מקומו מתקבלת הרבה יותר, כי הוא בגדר בעל תשובה, וכבר אמרו חז"ל (נכסות לד:), 'במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדין', מחמת שמעבירים על מדתם של אבותיהם ולא למדה מרשעתם, לכן ויעתר לו ולא לה, כי רבקה אמנו לא היתה צריכה לתפילה כדי להוושע כנ"ל.

בן צדיק, אבל רבקה אשתו לצד היותה בת רשעים היתה צריכה תפילה וישועה. לכך הדגיש הכתוב בהיפך: 'ויעתר לו ה' לו ולא לה', שהקב"ה קיבל תפילתו ממנו רק עבורו, ובעדה אדרבה לא היו צריכים בקשות ותפלות, כיון שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, שתפילת צדיק בן רשע ששינה מעשיו ממה

===== ציונים והערות =====

צריך לעבודה היותר גדולה לקדושה וטהרה, וישנו אשר נולד עם כל המדות רעות, וישבר את כל המדות לטוב בהפכיות, ולזה אמר לא שזה גדול מזה, כי זה עושה כל המעשים הנאותים וכמו כן חברו, רק שזה היה צריך יגיעה ולזה שבחא דאתי ממילא. ולזה אמר רש"י ז"ל ויעתר לו ולא לה, שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה, היינו כי זה צריך לכתוב תיבת 'לו' כי תפלתו לא ביגיעה נאמר, וגדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים (ברכות ח.), ולזאת לא הוצרך לכתוב לה רק לו, כי תפלתו קטנה היתה מתפלחה, יען כי היא דרה בין רשעים ונתגדלה בין רשעים ועם כל זה ידעה להתפלל בקדושה וטהרה. ועיין יסוד צדיק (עמוד קצא ערך עבודת ה'), וביקרא דמלכא בפרשתנו תשל"ג.

המר הפכו למתוק, לפני שהגיעו הנה. טו. מפשט דברי חז"ל משמע, תפילת צדיק בן צדיק עדיף טפי, וכבר הקשה המשכיל לדוד לרבי דוד פארו מפרשי רש"י שם (כה, כא): 'קשה דאדרבא הצדיק בן רשע מסתברא דעדיף טפי שאף על פי שהיה לו ממי ללמוד לא למד, ורש"י גופיה הביא לעיל להגיד שבחה שהיתה בת רשע וכו'. עיי"ש מה שתירץ בזה. וראה תורת המגיד מזלוטשוב בפרשתנו שכתב: 'בשם הרב הצדיק הקדוש והטהור רבינו ר' יחיאל מיכל זצללה"ה מזלוטשוב שעמד על זה בדיוק אומרו 'לפיכך' אשר נראה כמיותר. וביאר כי מבואר בגמרא (תענית כה:) עמד רבי אליעזר ולא נענה ועמד רבי עקיבא ונענה לא שזה גדול מזה רק שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו, היינו כי יש צדיק הנולד קדוש מבטן אמו ואין

קריאה מעוררת תשל"ב

בכיה פעמיים

וישא עשו את קולו ויבך, ויען יצחק וגו' הנה משמני הארץ יהי' מושבך ומטל השמים מעל, הגם שמקודם אמר ולך איפוא מה אעשה בני, אמנם אחר הבכיה והדמעות פעמיים, שמקודם כתיב ויצעק צעקה גדולה ומרה, ובפעם השני נכמרו רחמיו, הגם שבינתיים נתוודע לו שבדין עשה וכעת יעקב הבכור. ומכאן אפשר ללמוד לבקש ע"י בכיות פעמיים, שאז אינן חוזרות ריקם ששערי דמעות לא ננעלו ומתקבלות.

הוראות למעשה

- (א) צריך לעבוד את הקב"ה ביצר טוב וביצר הרע.
- (ב) המעשים טובים שעושה האדם נכתבים בספר תורה, אך כשזוכה לחזור בתשובה התשובה בערך גדול יותר כתגין על האותיות.
- (ג) הצדיקים חוזרים בתשובה מעת הווייתם אפילו על זמן היותם בבטן אמם.
- (ד) כשאדם עושה מצוות ומעשים טובים מכבד את אביו ואמו, ולפי מעלתם כך צריך להשתדל יותר.
- (ה) עיקר החביבות למי שמכניע היצר הרע והופך חושך לאור.
- (ו) צדיק בן רשע צריך פחות לתפילה כי הקב"ה יותר מהר ממלא את צרכיו לצד חביבותו.